

Ярошук Д.С., здобувачка вищої освіти

першого (бакалаврського) рівня,

Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

Науковий керівник: **Майстро Д.М.**, асистент кафедри кримінального

права і процесу

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ

Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту залишаються одними з найбільш поширених діянь як загальної структури кримінальної протиправності, так і серед кримінальних правопорушень, що вчиняються через необережність. Кількість загиблих і травмованих внаслідок таких кримінальних правопорушень досить значна, а матеріальні збитки надто великі. Порушення прав, свобод та обов'язків у цій сфері може призвести до загибелі людей, пошкодження чи знищення транспорту й інших суспільно небезпечних наслідків. Саме тому, дана тема, є надзвичайно актуальною та важливою для нашого суспільства.

Усі види кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту мають свої спільні ознаки. Об'єктом таких правопорушень є суспільні відносини у сфері безпечної роботи транспорту або суспільна безпека. Суспільна безпека, у даному випадку, означає сукупність відносин, які забезпечують охорону життя та здоров'я людей, їх майна, навколишнього середовища та в цілому безаварійну роботу транспорту.

Суспільна небезпека таких правопорушень, може проявлятися двома аспектами:

1. З'являється небезпека безпосередньо життю та/або здоров'ю людей.
2. Виникає матеріальна шкода чи спричиняється її загроза, та одночасно порушується безпечне функціонування самого транспорту.

Особливістю таких правопорушень є те, що шкода особі чи матеріальним цінностям завдається переважно при порушенні правил використання джерела підвищеної небезпеки.

Згідно з чинним Кримінальним кодексом України (далі – КК України) систему кримінальних правопорушень на транспорті складають кримінальні правопорушення, передбачені одинадцятим розділом відповідного кодексу. Нагадуємо, що в усіх складах кримінальних правопорушень, передбачених таким розділом, є єдиний родовий об'єкт.

Об'єктивна сторона кримінальних правопорушень на транспорті характеризується такими аспектами:

1. Суспільно небезпечне діяння.
2. Суспільно небезпечні наслідки.
3. Причинний зв'язок між суспільно небезпечними діяннями та наслідками.

Через це відповідно, більшість таких злочинів мають матеріальний склад, тобто при кваліфікації важливим є не тільки встановлення суспільно небезпечного діяння, а й суспільно небезпечних наслідків.

Об'єктивна сторона кримінальних правопорушень на транспорті полягає у:

1. Способи вчинення кримінального правопорушення (різними способами та без нагальної на то причини зупинення поїзду стоп-краном).
2. Обставинах вчинення кримінального правопорушення, яка полягає у пересуванні транспорту.

Аналізуючи суб'єкт, потрібно дотримуватися вимог ст. 22 КК України. Тобто, це може бути:

1. Загальний суб'єкт – фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку;
2. Спеціальний суб'єкт – член екіпажу, диспетчер управління повітряним рухом чи диспетчер служби руху, капітан судна, працівники залізничного, водного або повітряного транспорту тощо.

Суб'єктивна сторона таких кримінальних правопорушень характеризується в залежності від складності її об'єктивної сторони. Кримінальні правопорушення, які мають формальний склад, вчиняються з прямим умислом.

У кримінальних правопорушеннях з формальним складом потрібно встановлювати психічне ставлення особи до відповідного діяння та наслідків, а це має вагоме значення для кваліфікації та звичайно ж призначення покарання. Більшість кримінальних правопорушень у цьому розділі характеризуються змішаною формою вини. Тобто, є умисел до діяння, але разом з тим, є і необережність щодо наслідків.

У Постанові Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті» від 23.12.2005 № 14 з цього приводу зазначається, що при призначенні покарання слід виходити не тільки з наслідків, які настали, а враховувати і характер та мотиви допущених порушень правил безпеки руху і експлуатації транспортних засобів, ставлення винного до цих порушень, його поведінку після вчинення злочину, вину інших осіб (водіїв інших транспортних засобів, пішоходів, осіб, які відповідають за технічний стан транспортних засобів і правильну їх експлуатацію та інше), а також особу винного й інші обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність.

Відповідальність за такі кримінальні правопорушення залежить від тяжкості наслідків, які настали. Враховують тяжкість тілесних ушкоджень, загибель однієї і більше осіб, а також розмір матеріальної шкоди. Також, за ряд кримінальних правопорушень, передбачена відповідальність у вигляді позбавлення права займати певні посади чи права керувати транспортними засобами.

Також, з цього приводу у згаданій Постанові Пленуму Верховного Суду України зазначено, що у кожному випадку судам належить обговорювати питання про доцільність застосування чи незастосування до винного такого виду покарання, як позбавлення права керування транспортними засобами чи займання посад пов'язаних з відповідальністю за технічний стан чи експлуатацію транспортних засобів. До того ж, позбавлення права керувати транспортними засобами може бути призначено і особам, позбавленим цих прав

в адміністративному порядку, крім тих, котрі таких прав не мали.

Якщо кримінальне правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту вчинено особою, що перебувала в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, то ця обставина у відповідності до КК України може бути визнана судом як така, що обтяжує відповідальність винного.

У статтях даного розділу зазначаються й інші кваліфікуючі ознаки. Зокрема:

1. За попередньою змовою групою осіб (ч. 2 ст.278, ч.2 ст.280, ч.2 ст. 289, ч.2 ст. 292 КК України).
2. Організованою групою (ч.3 ст. 278, ч.3 ст. 280, ч. 3 ст. 289, ч. 3 ст. 292 КК України).
3. Поєднане з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого чи з погрозою застосування такого насильства (ч. 2 ст. 278, ч. 2 ст. 289 КК України).
4. Поєднане з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого чи з погрозою застосування такого насильства (ч.3 ст.278, ч.3 ст. 280, ч.3 ст. 289 КК України);
5. Вчинення кримінального правопорушення повторно (ч.2 ст. 280, ч. 2 ст. 289, ч.2 ст. 292 КК України).

Також, кримінальні правопорушення на транспорті можна поділити на три групи, залежно від їх безпосереднього об'єкта та виду транспортного засобу:

1. Кримінальні правопорушення, які посягають на безпеку та рух або експлуатацію залізничного, водного чи повітряного транспорту (ст.ст. 276, 276-1, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 384, 285 КК України).
2. Кримінальні правопорушення, які посягають на безпеку руху або експлуатацію автомобільного і міського електротранспорту (ст.ст. 286, 286-1, 287, 288, 289, 290 КК України).
3. Інші кримінальні правопорушення, які посягають на безпечну роботу транспорту (ст.ст. 291, 292 КК України)